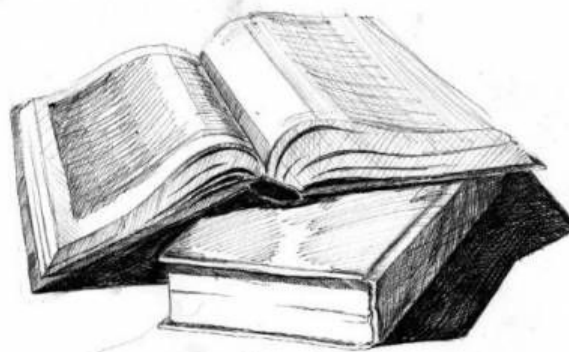

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА *XIV-XVII* СТ.

ПРОГРАМНА АНОТАЦІЯ.

- 1. Культура і розвиток освіти в Україні за часів Литовського Князівства і Речі Посполитої**
- 2. Становище церкви.**
- 3. Виникнення братств.**
- 4. Книгодрукування в Україні.**
- 5. Розвиток літератури і мистецтва.**

Культура і розвиток освіти в Україні за часів Литовської і Речі Посполита.

- XIV—XVII століття — виключно складний і важливий період в житті українського народу. У політичній історії він охоплює такі процеси, як перехід всіх українських земель під владу Речі Посполитої, наростання визвольної боротьби, створення національної державності в ході Хмельниччини, подальша втрата завоювань. У вітчизняній культурі це була яскрава, плідна епоха, принципова для подальшого розвитку. Можна виділити цілий ряд причин, які пояснюють культурне піднесення в Україні у XIV—XVII століття. Передусім треба підкреслити, що тоді ще були живі традиції Русі. Найкраще вони збереглися у західноукраїнських землях, менш потерпілих від монголо-татарського нашествия. Крім того, у великому князівстві Литовському культурна спадщина Русі була сприйнята на державному рівні. Найважливішим чинником, який впливав на розвиток культури в Україні в цей період, була національно-визвольна боротьба українського народу. Утворення Речі Посполитої внаслідок Люблінської унії у 1569 призвело до концентрації практично всіх українських земель у єдиних державних кордонах, поставило їх населення у найважчі політичні, соціально-економічні умови.

ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ

Острозька школа (академія) – перший вищий навчальний заклад у Східній Європі, найстарша українська науково-освітня установа. У 1576 році князь Острозький Костянтин-Василь засновує слов'яно-греко-латинську академію в Острозі. Велику суму коштів на розбудову академії надала його племінниця – княжна Гальшка Острозька (6000 коп.). У 1583 р. папський нунцій А.Болоньєтті назвав Академію колегією та грецькою колегією. Поет Симон Пекалід вжив щодо неї назви „тримовний ліцей” та „тримовна гімназія” (1600 р., поема „Про Острозьку війну під П'яткою проти низовців...”, вид. у Кракові). У щоденнику єзуїта Я.Велевицького (20-ті рр. XVIII ст.) Острозьку академію названо схизматицькою академією. Занепад і ліквідація Академії були пов'язані з окатоличенням нащадків К.-В. Острозького та діяльністю єзуїтів. Ліквідувала Академію онука старого князя, дочка надії православної Олександра Острозького - Ганна-Алоїза . Вона обмежує матеріально діяльність Академії, намагається звести її до рівня прицерковної школи, створює і матеріально забезпечує єзуїтський колегіум в Острозі (1624 р.). Остаточно ліквідувати залишки Академії, запровадити в Острозі і інших містах шкілу Ганні Алоїзи вдалося не досягнувши ні 1626 р.

ЮРІЙ ДРОГОБИЧ

Юрій Михайлович Котермак із Дрогобича, більш відомий як Юрій Дрогобич із Русі, (лат. Georgius Drohobicz) — середньовічний український філософ, астроном, астролог. Народився в Дрогобичі в сім'ї солеваря. Перше навчання здобув в приходській школі при церкві святого Юрія Євтимія. Тоді отримав перші і основні знання з латинської мови.

Після смерті батька вів торгівельні справи пана Айнольфа в Львові.

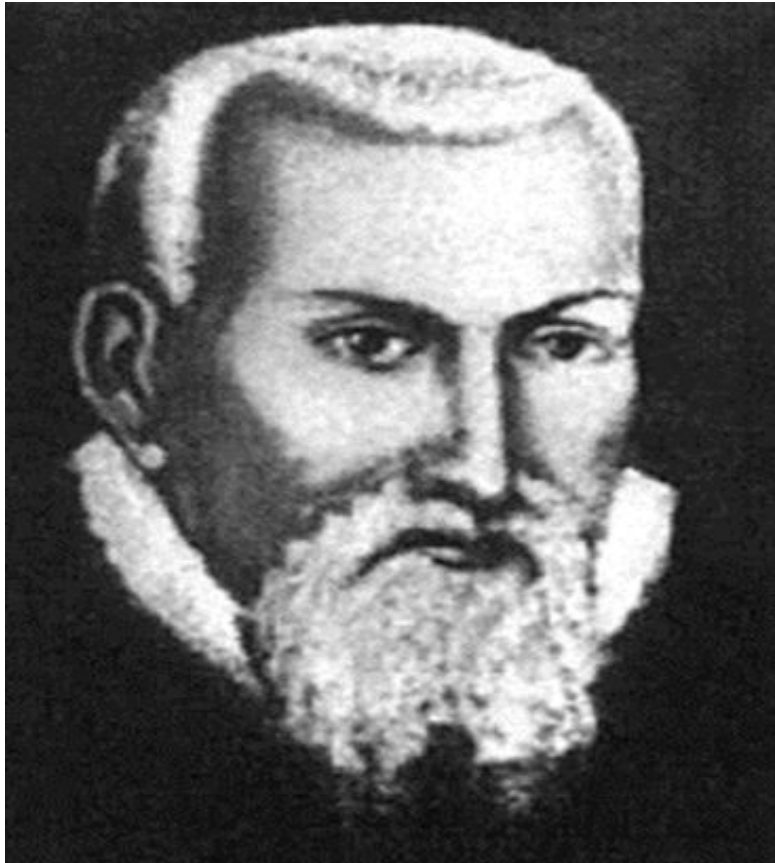
Наприкінці 1468 або - на початку 1469 рр. вступив до Ягеллонського університету (Краків), де отримав наукові ступені бакалавра (1470 р.) і магістра (1473 р.).

В Болонському університеті, де став доктором філософії, читав лекції з астрономії і одночасно навчався медицині і вільним мистецтвам (бл. 1478 р.) і медицині (бл. 1482 р.). В 1482 р. працював над передбаченням на майбутній рік за наказом Папи Римського Сікста IV.

В бібліотеках Парижу збереглися копії двох астрологічних трактатів Дрогобича: оцінки затемнення 29 липня 1478 р. і «Юдиціум прогностикон», а в Баварській державній бібліотеці в Мюнхені — його прогноз на березень — грудень 1478 р., переписаний німецьким гуманістом Г. Шеделем. Ці роботи свідчили про змістовну освідомленість Дрогобича з античною і середньовічною літературою.

Становище Церкви.

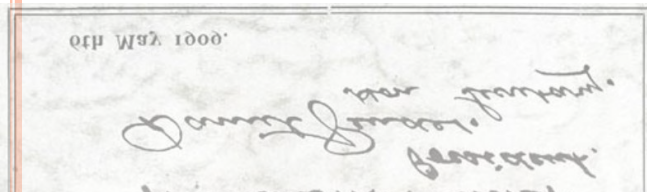
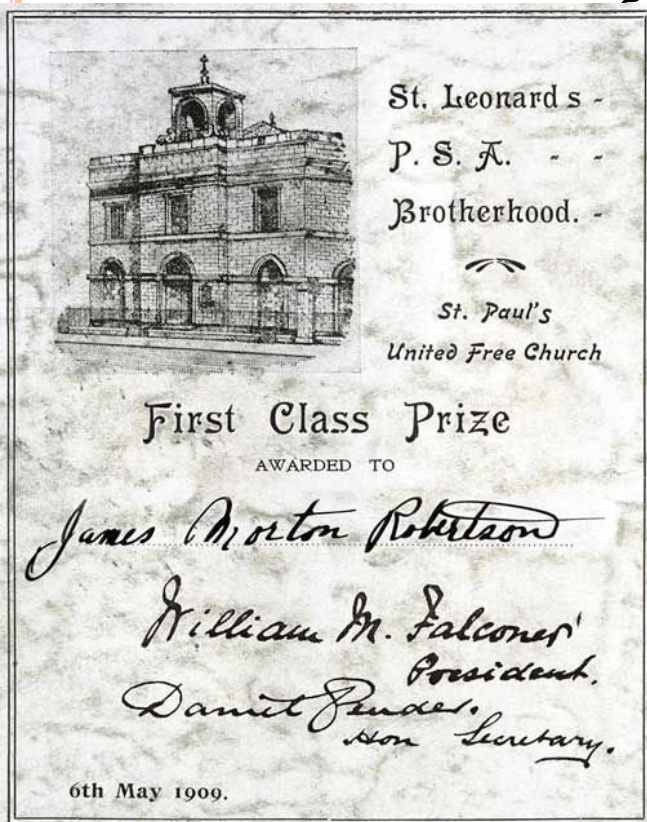

- На зламі історичних епох, при переході від Середньовіччя до Нового часу у всіх європейських країнах надзвичайно гостро стояло питання про роль церкви і релігії. Виникнення централізованих держав супроводжувалося формуванням національно-елігійних ідеологій. У результаті католицизм перемаг в Італії, Іспанії, Франції, протестантизм — у Швейцарії, Голандії, англіканство — у Британії. На українських землях виникло протистояння двох християнських церков. Українське населення поєднувало православ'я, а Річ Посполита була плотом католицизму. Католицька церква за підтримки уряду виявляла значну активність та агресивність. З дозволу короля на території держави діяв орден єзуїтів. Польщі порівняно швидко вдалося перевести в католицизм феодальну верхівку суспільства, народ же зберігав відданість православию.

Братства.

- Братства — релігійно-національні організації українських православних міщан. Така організація створювалася навколо парафіяльної церкви, зібрані внески йшли на її матеріальну підтримку, на її благодійність. Поступово сфера діяльності братств розширювалася, вони відгукувалися на всі найважливіші події суспільно-політичного життя, посиляли своїх представників у сейми, брали участь у розв'язанні питань про парафіяльного священика, відкривали школи, друкарні, видавали підручники. Києві початок братству поклала добродійна діяльність Єлизавети (Галшки) Гулечівни, яка передала в дар монастирю, школі і лікарні свої грошодіння. Пізніше вона переїхала до Луцька, де продовжила свою діяльність. У невеликих містечках братства часто об'єднували більшість українського населення. У Київське братство в 1620 році приєдналося все Військо Запорозьке на чолі з гетьманом П. Конашевичем-Сагайдачним.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Національний університет «Києво-Могилянська Академія» — один з ведучих сучасних університетів України. Враховуючи свою історичну попередницю — Києво-Могилянську академію, НаУКМА вважається одним із трьох найстаріших вузів України після Острозької академії і Львівського Університету, а також однією із старіших вищих шкіл в Європе. На честь Петра Могили Колегія стала називатися Києво-Могилянською колегією. Під цією назвою вона і ввійшла в історію. Єдине, що не встиг Могила — це домогтися для колегії офіційного статусу вищої школи. Його учні продовжили розпочату ним справу.

Царським наказом Петра I від 26 вересня 1701 р. Києво-Могилянська колегія отримала статус академії, при ректорі Йосипу Крюковському.

Книгодрукування .

- Вплив ідеології Відродження і Реформації знайшов відображення у розвитку літератури і книгодрукування. Винахід Й.Гуттенберга, перехід від папірису і пергаменту до паперу у XV столітті передумовами активного розвитку книжкової справи у Європі. Більшість книг, особливо духовних, в цей період друкувалися латиною. У XV — на початку XVI століття перші книги друкувалися українською мовою надрукували Ієропольт Фіоль у Кракові і Франциск Скорина у Вілені. В Україні поштовхом для розвитку книгодрукарства дав Іван Федорович. Власне, Іван Федоров відновив занедбане книгодрукарство, втік з Москви від переслідування реакційного царського уряду у 60-х роках XVI століття У 1573 Іван Федоров за допомогою меценатів створив у Львові друкарню, де роком пізніше надрукував знаменитий «Апостол» (збірник описів життя святих).

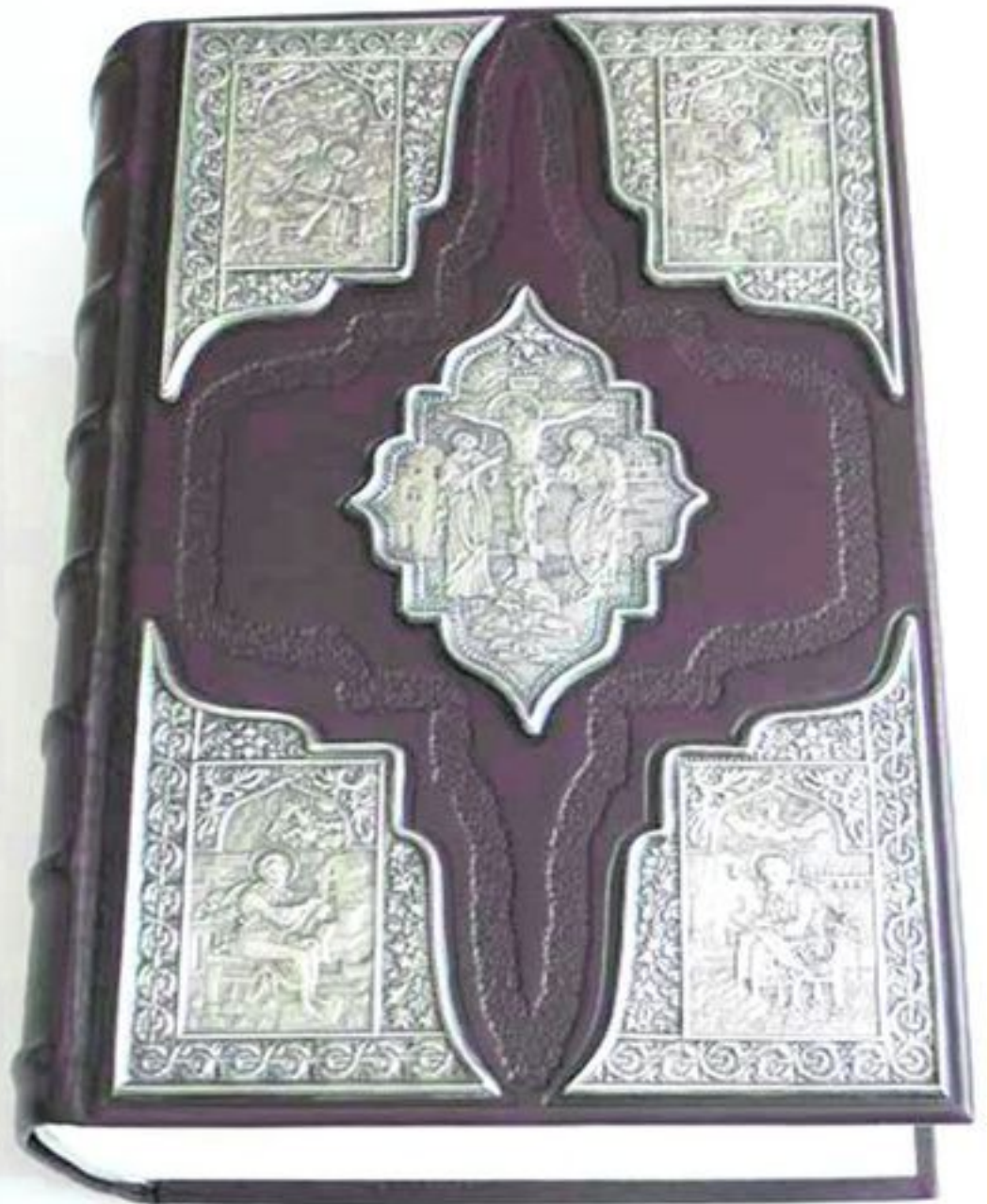
ПЕРЕСОПНИЦЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ

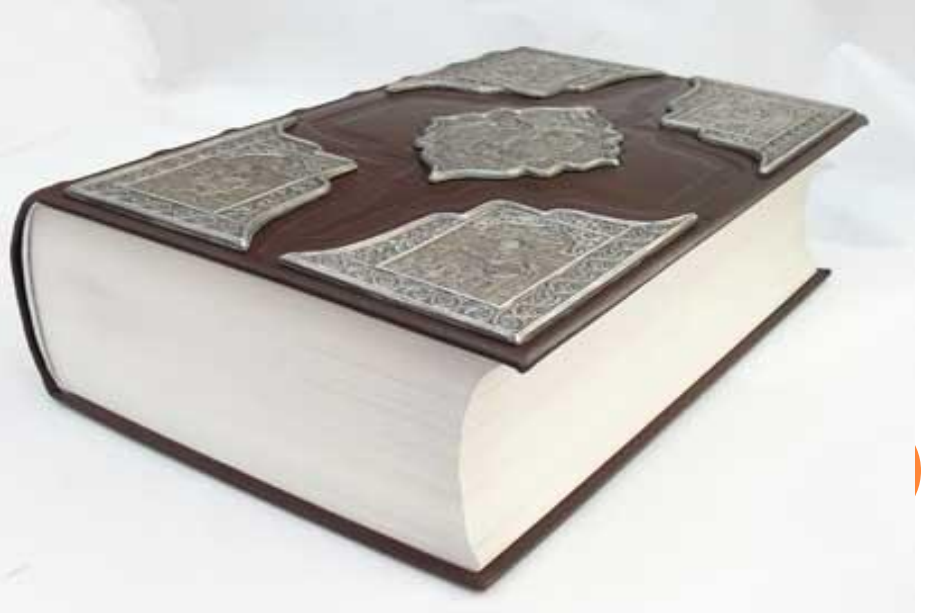
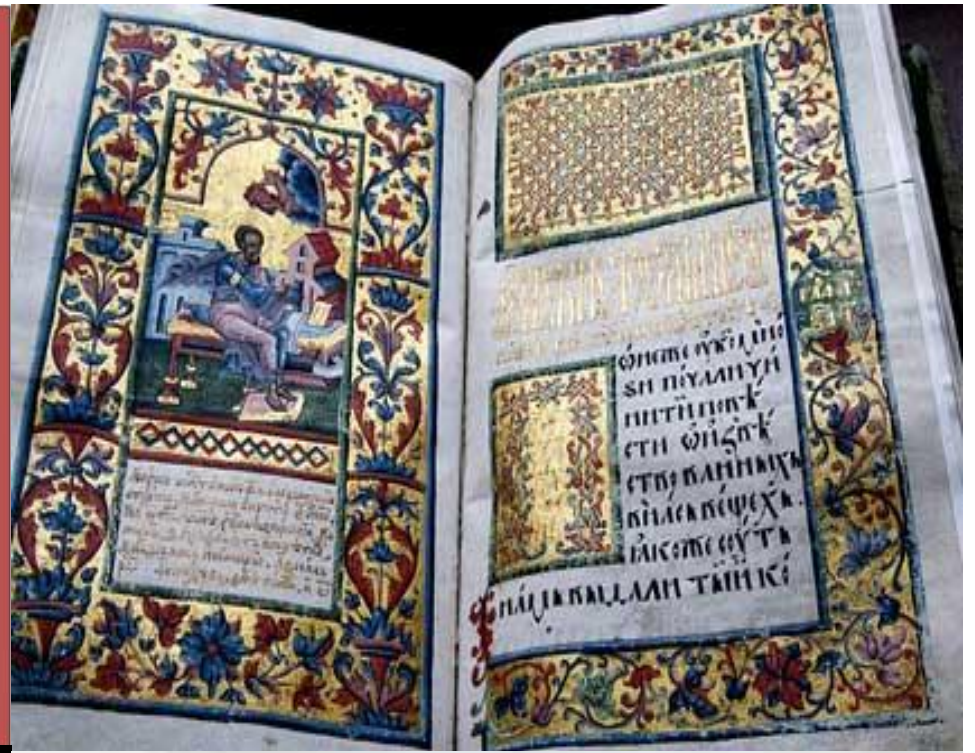
Пересопницьке Євангеліє — визначна рукописна пам'ятка староукраїнської літературної мови й мистецтва, переклад Євангелія так званою простою мовою, досить близькою до народної. Як свідчить приписка в рукопису, переклали євангеліє 1556-1561 син протопопа М.Василевич та архімандрит Пречистенського монастиря Григорій у с.Двірці й м.Пересопниці (тепер Рівненська обл.). Замовила книгу княгиня А.Заславська. Пересопницьке Євангеліє — розкішна книга, вагою 9 кг. 300 гр., писана пізнім уставом на пергаменті форматом 380 x 240 мм. Книга складається з 482 аркушів. Рукопис багато орнаментований, прикрашений високохудожніми кількокольоровими заставками й мініатюрами. За красою й багатством оформлення "П.Є." не має рівних собі серед українських рукописів.

Після зруйнування Пречистенського монастиря доля рукопису "П.Є." тривалий час не була відома. Майже через півтора роки (1701) його подарував Переяславському єпископському престолові гетьман Іван Мазепа. Згодом рукопис "П.Є." опинився в бібліотеці Переяславської семінарії, де 1837 з ним ознайомився славіст О.М.Бодянський (1808-1877). Після переведення духовної семінарії з Переяслава до Полтави (1862) рукопис "П.Є." теж був перевезений. На поч.20 ст. "П.Є." було передано до Полтавського давньосховища. Тут його вивчали літературознавець В.М.Перетц (1870-1935) та філолог і палеограф О.С. Грузинський (1881-1954). Під час війни "П.Є." евакуйовано. З 1947 року "П.Є." в фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.

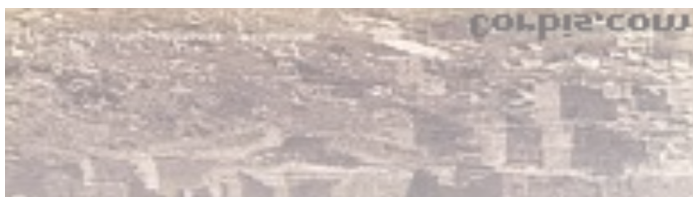

Розвиток літератури і мистецтва.

- Література: Розвиток книжкової справи був поштовхом для розвитку літератури. Ця сфера культури повною мірою відбивала перехідний характер епохи, той час, коли відбувалося формування національної мови, нових стилів і жанрів, піднімалися нові теми, які у попередні сторіччя вважалися забороненими або непотрібними. Найбільш яскраво нові тенденції відображала перекладна література. У XVI столітті були перекладені й опубліковані різні наукові трактати і довідники, наприклад, медичний довідник "Аристотелеві врата».

□ Мистецтво: Становлення професійної художньої культури України за своєю складністю порівнянне з розвитком науки. Якщо в Західній Європі мистецтво XVI століття — це мистецтво пізнього Відродження, то в українській культурі деякі ренесансні тенденції перепліталися з середньовічними.

